

Priloga X. Dodatek k osnovnemu besedilu - podrobnejši podatki o kemijskem stanju voda in opozorilo glede varnosti rib v prehrani

3.5.1 Kemijsko stanje

Kemijsko stanje na vodnih telesih površinskih voda SI16VT70 VT Savinja Letuš – Celje, SI164VT3 VT Bolska Trojane – Kapla in SI164VT7 VT Bolska Kapla – Latkova vas (po podatkih ARSO za obdobje 2014-2019), na katerih se nahaja Šempetrski ribiški okoliš, je dobro, razen glede živega srebra in bromiranih difeniletrov v organizmih (t.i. matriks biota), kjer je stanje slabo.

Na vseh merilnih mestih v Sloveniji (60), kjer so se izvedle analize živega srebra in bromiranih difeniletrov, so bila ugotovljena preseganja okoljskih standardov kakovosti za organizme. Zato je ocena stanja za parametra živo srebro in bromirane difeniletre ekstrapolirana na vsa vodna telesa površinskih voda. V obdobju 2016-2020 ni bilo vzorčenja rib (matriks biota) v vseh vodnih telesih površinskih voda znotraj Šempetrskega ribiškega okoliša.

Namen okoljskih standardov kakovosti (v nadaljevanju OSK) je zaščititi vodne ekosisteme pred škodljivimi učinki kemikalij in zaščititi zdravje človeka pred škodljivimi učinki v povezavi z uživanjem pitne vode ali hrane iz vodnega okolja. OSK so tako določeni za več ciljev, ki jih želimo zaščititi. OSK za organizme (v nadaljevanju OSKorganizmi) imajo dva cilja zaščite:

- Zaščita pred akumulacijo kemikalij v prehranjevalni verigi, predvsem za ptice in sesalce, ki predstavlja tveganje za sekundarne zastrupitve preko uživanja onesnaženega plena. Standard označujemo z OSKorganizmi, sek.zastr.

- Zaščita zdravja človeka pred škodljivimi učinki uživanja hrane, npr. rib, školjk, rakov, različnih olj, onesnaženih s kemikalijami. Standard označujemo z OSKorganizmi, čl.hrana.

Prisotnost bromiranih difeniletrov se ugotavlja v mišicah rib. Okoljski standard 0,0085 µg/kg je namenjen zaščititi zdravja ljudi.

Prisotnost živega srebra se ugotavlja v celotni ribi. Okoljski standard 20 µg/kg je namenjen zaščititi pred sekundarnimi zastrupitvami ¹.

Izlove rib je izvedel Zavod za ribištvo Slovenije v skladu s strokovnimi podlagami NIJZ.¹

V preglednici so prikazana vzorčenja rib v Šempetrskem ribiškem okolišu in ugotovljene vrednosti onesnaževal v ribah glede na OSKorganizmi v µg/kg:²

leto	Merilno mesto	vrsta	Hg	BDE	dioksini TEQ	fluoranten	PFOS
2018	Savinja, Medlog	klen	41 > 20	0,2612 > 0,0085	-	-	<6
2018	Savinja, Medlog	klen	-	-	-	<1,5	-

Legenda:

Hg – živo srebro

BDE – bromirani difeniletri

PFOS – perfluorooktan sulfonska kislina

10.6.1 Varnost rib v prehrani

Pri uživanju uplenjenih rib je treba upoštevati tveganja za zdravje ljudi zaradi ugotovljene prisotnosti težkih kovin (živega srebra) in obstojnih organskih onesnaževal (bromirani difeniletri). NIJZ svetuje, naj najbolj ranljive skupine prebivalstva³ plenilske vrste rib (npr. sulec, smuč, som, ščuka) ter dolgoživeče

¹ Povzeto po Strokovne-podlage-za-monitoring-organizmov-2020.pdf (gov.si)

² Povzeto po letnih poročilih o kemijskem stanju površinskih voda v Sloveniji, ARSO Okolje, <https://www.gov.si/teme/stanje-povrsinskih-voda/>

³ Ženske, ki nameravajo zanositi, nosečnice, doječe matere in majhni otroci

vrste rib, uživajo le v majhnih količinah (do 100g) in največ 1 krat tedensko. Člani ribiške družine in turistični ribiči, ki uplenijo ribe na podlagi ribolovnih dovolilnic, morajo s temi tveganji, ki izhajajo iz slabega kemijskega stanja v okolišu, biti seznanjeni.

Če se v času uporabe tega RGN na podlagi spremljanja stanja voda ugotovi, da prisotnost živega srebra v katerikoli vzorčeni ribi preseže s predpisi⁴ dovoljeno vsebnost (0.5 mg/kg mokre teže), je treba način upravljanja, ribolovne režime ter razpoložljivi uplen ponovno preveriti in po potrebi predlagati spremembo RGN. Za to nalogo je zadolžen ZZRS. Ribe, ki so prekomerno onesnažene z živim srebrom, se namreč ne smejo dati v promet - niti same, niti pomešane z drugimi živili ali uporabljene kot sestavina v drugih živilih. V primeru preseženih dovoljenih vrednosti živega srebra v mesu rib, sme biti v predmetnem ribškem revirju, določen samo ribolovni režim ujemi in izpusti.

⁴ Uredba Komisije (ES) št. 1881/2006 z dne 19. decembra 2006 o določitvi mejnih vrednosti nekaterih onesnaževal v živilih